

СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

DOI 10.31558/2617-0248.2025.10.4

УДК 321.01:327.001.73

НОВІ ІНСТИТУТИ: ДЕТЕРМІНАНТИ ВИНИКНЕННЯ
ТА СУБ'ЄКТНІСТЬ В ПОЛІТИЦІORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8280-7104>**Бусленко В. В., Волинський національний університет імені Лесі Українки**ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8784-8492>**Дмитрук Ю. С., Волинський національний університет імені Лесі Українки**

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних підходів до появи нових політичних інститутів, визначення їхньої специфіки та зв'язку з інституційним середовищем. На основі теорії неоінституціоналізму проаналізовано сутність понять «інститут» та «інституція». Обґрунтовано теоретико-методологічні підходи до появи нових політичних інститутів. Уточнено вплив ендогенних чинників на інституційне середовище як детермінант появи консолідуючих інститутів. В якості прикладу обрано Раду з питань співпраці з Україною як допоміжного органу при Прем'єр-міністрі Республіки Польща, яка повністю відповідає ознакам інституту: є легітимним органом з консультативно-дорадчим статусом, чіткою організаційною структурою. Інститути надають правового забезпечення тим правилам і порядкам, які породжуються конкретними інституціями. В даному випадку Рада з питань співпраці з Україною базується на комплексі комплементарних взаємопов'язаних інституцій, серед яких: держава, армія, економіка, національна безпека, міжнародна безпека. Під впливом російсько-української війни відбувається їх значна політизація, що зумовлює характер міждержавних взаємовідносин, зміну поведінку політичних акторів, корекцію правил, норм, статусів та ролей на основі вироблення консолідованих підходів до безпекових питань та допомоги Україні в протидії агресору та відбудові економіки. Створення інституту сприяло «розвантаженню» інших польських державних центрів прийняття рішення, тіснішої координації з українськими державними інститутами та лідерами, акторами громадянського суспільства, органами місцевого самоврядування, аналітичними центрами, що загалом вплинуло на підвищення рівня поінформованості центрів прийняття політичних рішень, окреслення чіткіших «правил гри» між державами, більш прогнозованої поведінці політичних акторів, зменшення рівня конфліктності в міждержавних відносинах.

Ключові слова: організації, політичні актори, політичні процеси, Республіка Польща, російсько-українська війна, інститут, інституція.

Buslenko V. V., Dmitruk Y. S. New institutions: determinants of emergence and subjectivity in politics

Based on the neo-institutionalist concept, the essence of the terms "institute" and "institution" is analyzed. The theoretical and methodological approaches to the emergence of new political institutions are substantiated. The influence of endogenous factors on the institutional environment as a determinant of the emergence of consolidating institutions is clarified. The Council for Cooperation with Ukraine as an auxiliary body under the Prime Minister of the Republic of Poland is chosen as an example, which fully meets the characteristics of an institution: it is a legitimate body with a consultative advisory status and a clear organizational structure. Institutions provide legal underpinning for the rules and procedures generated by specific organizations. In this case, the Council for Cooperation with Ukraine is grounded in a complex of complementary interconnected institutions, including the state, the military, the economy, national security, and international security. Under the influence of the Russo-Ukrainian war, these institutions are undergoing significant politicization, which shapes the nature of interstate relations, alters the behavior of political actors, and leads to the adjustment of rules, norms, statuses, and roles based on the development of consolidated approaches to security issues and assistance to Ukraine in countering aggression and rebuilding the economy. The establishment of the institute contributed to "relieving" other Polish state decision-making centers, ensuring closer coordination with Ukrainian state institutions and leaders, civil society actors, local self-government bodies, and think tanks. Overall, this influenced

the increased awareness of decision-making centers, the definition of clearer "rules of the game" between the states, more predictable behavior of political actors, and a reduction in the level of conflict in interstate relations.

Keywords: : organizations, political actors, political processes, Republic of Poland, Russian-Ukrainian war, institute, institution.

Актуальність дослідження. Впродовж останнього десятиріччя в політичній практиці для вирішення низки питань економічного, політичного та культурного характеру все частіше стали з'являтися нові політичні інститути, до яких залучаються державні та недержавні структури, лідери громадської думки, експерти. Їх поява є свідченням інституційного зміцнення демократії та своєрідною реакцією владних інституцій на дії не типових атракторів, здатних нести загрозу самій політичній системі держави. Йдеться, насамперед, про широкомасштабну агресію Росії в Україну в лютому 2024 р. Тому як з теоретичної, так і практичної точок зору, важливо дослідити причини та наслідки появи нових політичних інститутів, їх політичну суб'єктність та ресурсний потенціал.

Мета статті обґрунтувати теоретико-методологічні підходи до появи нових політичних інститутів, визначити їх специфіку та зв'язок з інституційним середовищем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема функціонування нових інститутів ще є недостатньо розробленою серед вітчизняних вчених. Більша увага приділена розрізненню понять «інститут» та «інституція». Зокрема, О. Кармазіна та О.Шурбована інституціям відводять значення символічних, звичаєвих, семіотичних значень та практик, закріплення і відтворення яких здійснюється за допомогою таких соціальних організацій, як інститути (зокрема, політичні) [1]. Обґрунтування понятійного розмежування двох понять на основі критеріально-етимологічної ідентифікації їх ключових особливостей та передумов появи нових інститутів знаходимо в праці І. Макалюк, Г. Жалдак, В. Мартиненко [2]. Державні інститути залишаються в полі наукового аналізу Г. Зеленько, Ю. Остапця, В. Климончука, В. Бортнікова та ін.

Серед зарубіжних вчених аналіз нових інституційних утворень здійснювали П. Бергер [3], Д.Норт [4], З. Мазур [5], Й.Шацкі [6].

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній політичній науці часто поняття «інститут», «інституція» вживаються як синоніми. Це пояснюється тим, що поняття «інститут» закріпилося на пострадянському просторі і стало свого роду заміником слова «інституція», яке, зазвичай, вживають в зарубіжній політичній науці. Таке недиференційоване використання, відсутність єдиного підходу та плуралізм у судженнях стосовно одного й того ж об'єкта дослідження, на думку І. Макалюк, створюють так звану «гносеологічну пастку», посилюючи методологічні протиріччя та гальмуючи тим самим розвиток сучасної інституціональної науки [2, с. 208]. Тому варто з'ясувати як відмінності між поняттями, так і діалетичний зв'язок, що в свою чергу сприятиме методологічній чіткості розуміння сутності, структури та особливостей функціонування інституційного середовища та сприятиме поясненню природи та потенціалу нових інститутів, що впливають на політичні процеси а відтак і його кращій прогнозованості.

В контексті підходів дослідників, що стоять на позиціях теорії раціонального вибору (А. Даунс, А. Нисканен, Г. Туллок, К. Ерроу та ін) інституції – то зібрання правил, шаблонів і процедур, проєктованих через раціональних (в інструментальному розумінні) соціальних акторів. Такі актори, визначаючи їх послідовність і наслідки, забезпечують соціальних суб'єктів інформацією та механізмами, які зменшують невизначеність, а відтак і трансакційні витрати. Інституції – телеологічні структури, що використовуються для вирішення проблем координації у сфері колективних дій. Вони є результатом раціонального та стратегічного розрахунку соціальних акторів і відображають ефект зважування їхніх уподобань та інтересів [5, с. 35]. Інституції розглядаються ними як утилітарний спосіб інтерпретації людських дій і є відображенням параметричної стратегії інструментального відбору засобів досягнення конкретних цілей.

Дещо інше трактування інституцій знаходимо в концепціях нового соціологічного інституціоналізму (Ч. Кулі, Дж. Марч, Й. Олсен, Р. Скотт) та частково історичного інституціоналізму (Т. Скоцпол, С. Стейнмо, П. Пірсон, П. Холл, К. Телен). Під інституціями розуміються як формальні так і неформальні правила та процедури, операційні практики, а також системи символів, сценарії когнітивних та моральних моделей. Вони сприймаються як правила та структури, узаконені соціальними нормами та цінностями. Це набори пов'язаних правил і процедур, які визначають відповідні дії в розумінні відносин між роллю та ситуацією. Суть їх полягає в структуруванні контексту, у якому відбувається інтерпретація і надання значення діям окремих осіб.

Як бачимо між різними концепціями простежується подібність в трактуванні інституцій як регулятивних зразків поведінки, свого роду концептуалізованих програм в основі яких лежать традиції, статуси, норми, правила, інструкції, регламенти, контракти, стандарти і порядки, якими суспільство обмежує поведінку індивідів. Проте, як зазначає П. Бергер, «це загальноприйняте вживання надто однобоке... воно занадто пов'язує поняття інституції з тими соціальними сутностями, котрі визнаються та кодифікуються правом» [3]. Вчений акцентує увагу на базових характеристиках інституцій, виокремлюючи серед них екстернальність, об'єктивність, спонукальну силу, моральний авторитет та історичність. П. Бергер також відзначив спроможність та необхідність інституцій постійно змінюватися, що певною мірою пояснює причини появи нових інститутів та зникнення старих.

Інституції часто ідентифікують з «соціальною системою» та/або «організаціями». Використання терміну «соціальна», на думку польського вченого Дж. Шацькі, «є принагідним лише тоді, коли маємо справу з диференціацією соціальних ролей і позицій, прийняттям результуючої диференціації прав і обов'язків та існування спільних норм і цінностей» [6, с. 820]. Дана система задає рамки для діяльності різних соціальних акторів і впливає на характер їх взаємодії в таких аспектах як культура, політика, економіка та пов'язаних з ними підсистемами.

У свою чергу, організації – це структури для координації людської діяльності, які створені для досягнення конкретних цілей та підвищення якості та ефективності дій акторів. Термін «організація» є ближчим до поняття «інститут», який трактується науковцями як стійке структурне утворення. Зокрема, в перекладі з латинської «інститут» (institutum) означає установу, організацію.

Для будь-якого інституту характерний правовий статус/легітимність. В енциклопедичному трактуванні «інститут» розглядається як «сукупність правових норм, у якій-небудь сфері суспільних відносин...» [7]. Тобто в ньому закріплюються й поширюються норми та правила, притаманні відповідним інституціям.

Ознакою інституту є структурованість, що передбачає наявність внутрішньої організаційної структури з керівним центром та лідером, якому підпорядковуються інші члени, а також владно-розпорядчих вертикальних чи горизонтальних зв'язків. Кожний інститут соціальної системи не є закритим в своїй системі координат і функціонує у взаємодії й взаємозалежності з іншими державними та недержавними інститутами. Інститути, зокрема державні, мають владний характер і через примус чи переконання здатні контролювати та змінювати поведінку об'єктів впливу (наприклад виконувати військовий обов'язок, сплачувати податки та ін.).

Розрінюючи інституційні утворення, варто звернутися до підходу, запропонованого неінституціоналістом Д. Нормом. Під «інституціями» він розуміє звичаї, закони, правила, норми, а під «інститутами» – державні органи, організації, політичні партії, профспілки тощо. При цьому перші є певними правилами, які визначають спосіб «гри», а другі безпосередніми акторами, у межах компетенцій яких – формування стратегії та майстерність. Інституції, згідно Д. Норта здатні визначати та обмежувати сукупність варіантів виборів індивідів, а головною їх функцією є зменшення невизначеності шляхом встановлення постійної структури людської взаємодії. Інститути є правилами гри в суспільстві або більше формально це створені людиною обмеження, які формують людську взаємодію [4, с. 25]. Притримуємося позиції М. Кармазіної, що правильно було б розуміти за терміном «інституція» встановлення, традицію, порядок, заведений в суспільстві, а «інститут», відповідно, розглядати як закріплення таких звичаїв і порядків у законах і правових нормах [1, с. 13].

Чим же зумовлено виникнення нових інститутів і якою є їх природа? Пояснити це явище можна за допомогою інституціоналізму раціонального вибору (ІРВ) як одного з напрямів нового інституціоналізму. В основі ІРВ лежить теорія ігор і формальне моделювання як основа пояснення поведінки гравців а самі інститути розглядаються як арена стратегічних взаємодій між гравцями, які використовують інститути у своїх інтересах. Складності теоретико-методологічного характеру полягають у тому, щоб пояснити як узгоджуються між гравцями формальні правила і процедури в ході формалізації нових інститутів і як вони в подальшому формують їх поведінку. Д. Норт стверджує, що будь-яка інституційна теорія має ґрунтуватися на людській поведінці. Самі ж інституції створюються та змінюються людьми а головна їх роль в тому щоб зменшити невизначеність шляхом встановлення стабільної структури людської взаємодії [4, с. 67].

Поява нових інститутів, як правило, не є випадковістю, а зумовлюється появою актуальної проблеми, що потребує вирішення. Найбільш ефективно це можна здійснити в рамках окремих організаційних структур. Формалізації створення інститутів передують встановлення між учасниками чітких правил взаємодії, які можна змоделювати за допомогою теорії ігор. Існують відмінності між правилами та взаємодією гравців, які формують і змінюють інститути. Актори роблять вибір, ґрунтуючись на витратах і вигодах, причому на основі багатьох переваг. В той же час вони часто роблять вибір на основі недосконалої інформації що може мати непередбачені наслідки. Тому нові інститути дозволяють в короткостроковій та довгостроковій перспективі налагоджувати контакти та обмінюватися інформацією, узгоджувати свої позиції в ході дискусій, дебатів, інших форм комунікацій. Відповідно інститути є свого роду механізмами контролю, формою співпраці між політичними гравцями зменшуючи невизначеність, а також слугують для підтримки відносин між сторонами взаємовідносин. Інститути уособлюють баланс сил, надаючи перевагу певним способам дій.

Інституції формують цінності, ставлення та поведінку соціальних суб'єктів. Інститути, в свою чергу, впливають на моделі розподілу влади та ресурсів, структурують процеси прийняття рішень та в залежності від статусу, рівня підтримки в суспільстві спроможні впливати на рішення акторів. Вони як надають їм можливості, так і накладають на них обмеження.

Стимули та очікування акторів формуються насамперед, формальними правилами, які діють в рамках існуючих інституцій. В той же час політичні актори реагують на поєднання формальних і неформальних правил взаємодії, і в деяких випадках неформальні переважають формальні. В даному випадку ми говоримо про діяльність неформальних інститутів. Увага до даного політичного феномену є критично важливою для розуміння стимулів, які уможливають і обмежують політичну поведінку. Йдеться, насамперед, про інститут корупції, антисистемної опозиції і т.д., тобто незаконних об'єднань, організацій. Принципи поведінки акторів неформальних інститутів визначають неформальні норми, правила та інші неофіційні «регулятори». Вони є також інструментами виявлення та виміру певних інституцій.

Серед неформальних інститутів польський вчений С. Мазур виділяє неформальні консолідуючі інститути, які мають комплементарний та адаптивний характер. «Перші по відношенню до формальних інститутів заповнюють простір, не врегульований останніми. Вони посилюють формальні інститути, які без них були б маргіналізовані» [5, с. 36]. Неформальні інститути є адаптивними за своєю природою і здатні вплинути, змінити, модернізувати формальні інститути. Вони часто створюються опозиційними акторами, котрих не влаштовує ефективність формальних інститутів, але які не здатні їх відкрито заперечувати. Такі неформальні інститути сприяють узгодженню уподобань та інтересів акторів з цілями організації.

В даному дослідженні більш детально зупинимося на створенні нових формальних політичних інститутів. В якості прикладу візьмемо Раду з питань співпраці з Україною. Насамперед, відмітимо, що поява нових політичних інститутів зумовлена необхідністю вирішення певної значущої проблеми чи проблем, що потребує залучення значної кількості учасників з державного та недержавного секторів з високим рівнем компетентності в своїй галузі. В нашому випадку створенню інституту передувало існування цілого комплексу взаємопов'язаних проблем політичного, безпекового, культурного, економічного, історичного характеру, що виникли/загострилися між Республікою Польщею та Україною в результаті широкомасштабної війни, розв'язаної Росією проти України в лютому 2024 р. Йдеться, насамперед, про політику щодо мігрантів, вирішення питань блокування польсько-українського кордону, політизація питань спільної історії, зокрема трагічних подій на Волині в 1943 р., ексгумації жертв та ін. Окрім цього, Польща, як один з європейських лідерів, потребувала вироблення чіткої стратегії участі у відбудові України, що вимагало консолідації зусиль різних інститутів.

Інтенсивний політичний діалог між державами, підтримка євроінтеграційних прагнень України, надання Польщею військової економічної, гуманітарної допомоги нашій державі потребував певного центру, який би міг аналізувати стан та перспективи співпраці між державами з врахуванням поточної безпекової ситуації та недопущення конфліктних ситуацій з обох боків а відтак певної нейтралізації емоційних скачків, які спостерігалися в політичному полі двох держав.

Саме таким інститутом стала Рада з питань співпраці з Україною, яка створена розпорядженням Прем'єр-міністра Республіки Польща Д. Туска № 41 від 5 квітня 2024 р. [8] Як зазначив її голова, депутат Сейму П. Коваль, йдеться формування установи, яка «буде більш комплексно підходити до польсько-українських відносин», адже «вони виняткові не тільки з точки зору історичних питань, але також у справі залучення Польщі до допомоги Україні, яка захищається, і на роль Польщі в процесі цієї відбудови» [9].

Основним завданням Ради визначено забезпечення узгодженості інформації про заходи, що проводяться для відновлення України. Зокрема, дана структура аналізуватиме пропозиції щодо дій, які стосуються підтримки України в процесі відбудови країни, а також пропонуватиме рішення, які сприятимуть розвитку співпраці між Польщею та Україною.

Рада здійснюватиме також аналітичну діяльність через моніторинг кроків, що здійснюються в рамках структур Європейського Союзу і пов'язаних з підтримкою України; розглядатиме та аналізуватиме діяльність органів державного управління, інших державних інституцій та ініціативи різних кіл, які слугуватимуть підтримці України у процесі відбудови з метою вироблення найкращих ефектів від вжитих заходів. Фахівці Ради здійснюватимуть також аналіз поточної міжнародної ситуації щодо України; надаватимуть проекти висновків, інформації органам державного управління та іншим національним установам і організаціям, які беруть участь у діяльності, спрямованій на підтримку польсько-української співпраці; поширюватимуть інформацію про діяльність, пов'язану з ситуацією в Україні.

При виконанні своїх завдань інститут взаємодіє з іншими економічними та політичними інститутами не лише національними але й зарубіжними. Зокрема, Рада співпрацює з Керівним комітетом Координаційної платформи донорів, представниками Президента України та представниками органів державної влади України, Державним агентством відновлення та розвитку інфраструктури України, відповідними партнерами з відновлення України, створеними в третіх країнах, а також з іншими іноземними органами та організаціями, що мають подібний характер і сферу діяльності, Директоратом з питань України Європейської Комісії.

До Ради увійшли особи з визначним досвідом співпраці з Україною у найважливіших сферах соціального, економічного та культурного життя, які походять з наукових, академічних, аналітичних та культурних кіл.

Висновки. Таким чином, Рада з питань співпраці з Україною повністю відповідає ознакам інституту: є легітимним органом з консультативно-дорадчим статусом, чіткою організаційною структурою. Інститути надають правового забезпечення тим правилам і порядкам, які породжуються конкретними інституціями. В даному випадку Рада з питань співпраці з Україною базується на комплексі комплементарних взаємопов'язаних інституцій, серед яких: держава, армія, економіка, національна безпека, міжнародна безпека. Під впливом російсько-української війни відбувається їх значна політизація, що зумовлює характер міждержавних взаємовідносин, зміну поведінку політичних акторів, корекцію правил, норм, статусів та ролей на основі вироблення консолідованих підходів до безпекових питань та допомоги Україні в протидії агресору та відбудови економіки.

Створення інституту сприяло «розвантаженню» інших польських державних центрів прийняття рішення, тіснішої координації з українськими державними інститутами та лідерами, акторами громадянського суспільства, органами місцевого самоврядування, аналітичними центрами, що загалом вплинуло

на підвищення рівня поінформованості центрів прийняття політичних рішень, окреслення чіткіших «правил гри» між державами, прогнозовані поведінці політичних акторів, зменшення рівня конфліктності в міждержавних відносинах.

Бібліографічний список:

1. Кармазіна М., Шурбована О. «Інститут» та «інституція»: проблема розрізнення понять. *Політичний менеджмент*. 2006. № 4. С. 10–19.
2. Макалюк І., Жалдак Г., Мартиненко В. «Інституція» та «інститут»: тенденція «штучної підміни» понять. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No. 1. pp. 204–234. URL: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.11>.
3. Бергер П. Що таке інституція? Випадок мови. / пер. Ю. Яремко. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n35texts/berger.htm>
4. North D. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge–New York: Cambridge University Press. 1990. 152 p.
5. Mazur S. Zmiana instytucjonalna. *Zarządzanie Publiczne*. 2013. Nr 2–3. P. 34–43.
6. Szacki J. *Historia myśli socjologicznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 2002. 1075 s.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с
8. Zarządzenie nr 41 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 2024 r. w sprawie Rady do spraw Współpracy z Ukrainą. gov.pl. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <https://www.gov.pl/web/premier/rada-do-spraw-wspolpracy-z-ukraina2>
9. У Польщі створять Раду з питань співпраці з Україною. Радіо свобода. 13 квітня 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-polshcha-rada-spivpratsya-ukrayina/32903240.html>.

References:

1. Karmazina M., Shurbovana O. (2006). «Instytut» ta «instytucija»: problema rozrznennya ponyat` . *Politychnyj menedzhment*. № 4. S. 10-19.
2. Makalyuk I., Zhaldak G., Martynenko V. (2022). «Instytucija» ta «instytut»: tendenciya «shtuchnoyi pidminy» ponyat. *Agricultural and Resource Economics*. Vol. 8. No. 1. Pp. 204–234. URL: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.11>
3. Berger P. Shho take instytucija? Vypadok movy. / per. Yu. Yaremko. <http://www.ji.lviv.ua/n35texts/berger.htm>
4. North D. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge–New York: Cambridge University Press. 152 p.
5. Mazur S. (2013). Zmiana instytucjonalna. *Zarządzanie Publiczne*. Nr 2–3. P. 34-43.
6. Szacki J. (2002). *Historia myśli socjologicznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 1075 s.
7. Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy / ukl. i golov. red. V. T. Busel. (2005). Kyiv, Irpin: VTF «Perun», 1728 s.
8. Zarządzenie nr 41 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 2024 r. w sprawie Rady do spraw Współpracy z Ukrainą. gov.pl. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <https://www.gov.pl/web/premier/rada-do-spraw-wspolpracy-z-ukraina2>
9. U Polshhi stvoryat Radu z pytan spivpraci z Ukrayinoyu. Radio svoboda. 13 kvitnya 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-polshcha-rada-spivpratsya-ukrayina/32903240.html>

DOI 10.31558/2617-0248.2025.10.5

УДК 321.01:340.12]”364”

ФУНКЦІОНАЛ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3922-7619>

Чальцева О. М., д. політ. н., професор Донецького національного університету імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6121-9259>

Юрковський В. С., аспірант Донецького національного університету імені Василя Стуса

Стаття присвячена дослідженню концепції правової держави у контексті сучасних викликів, зокрема повномасштабної агресії російської федерації проти України. У дослідженні розкрито сутність правової держави, її ознаки, історичний розвиток поняття та його сучасні інтерпретації. Використовуючи методи порівняльного аналізу, системного підходу та правової герменевтики,